

Una comparativa internacional dels processos de migració

Maria Rosa Bayà

© ISociedade/Shaif El Hamalawi

Els països de parla catalana lideren el rànquing de la UE en acollida d'immigrants. Catalunya apunta a un model singular, limitat en competències però sensible a la cohesió social i cultural. De moment, el model ofereix bones perspectives d'integració; en comparació a altres territoris, hi destaca una baixa conflictivitat, brots molt acotats de xenofòbia i una tendència menor a la marginalitat. Els casos tractats en aquesta comparativa són els d'Àustria, Escòcia, Euskadi, Flandes, Letònia, Llombar-dia, Portugal, Quebec i Suïssa

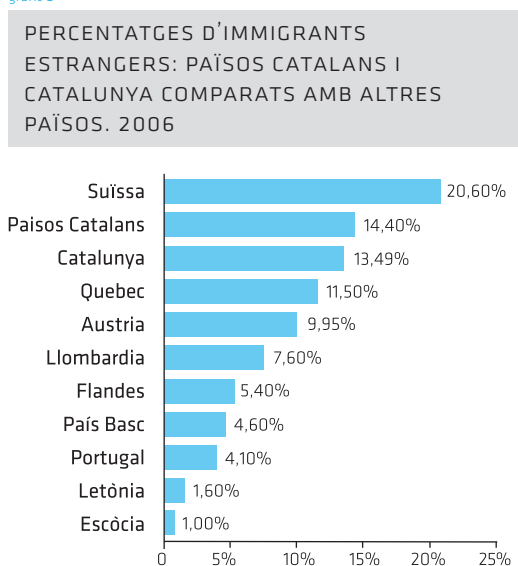
1. Dades estadístiques

1.1. La immigració estrangera en percentatges

A partir de les dades dels informes dels diferents països pel que fa als percentatges d'immigració estrangera, observem que Catalunya presenta un dels percentatges de població immigrant més elevats (el 13,49% a gener de 2007), i només és superada per Suïssa, amb un 20,60% d'immigrants a finals de 2007.

A nivell internacional, tenint en compte els casos estudiats, el percentatge d'immigrants estrangers a Catalunya se situa clarament en la banda alta.

gràfic 1

El percentatge corresponent als Països Catalans l'hem calculat a partir de les dades que donava l'INE a gener del 2007 per a Catalunya, el País Valencià i les Illes, tal com s'observa a la taula 1.

Cal tenir en compte, però, que les xifres que hem utilitzat per calcular aquest percentatge corresponen al total d'estrangers empadronats

taula 1

	Població total (2007)	Immigrants estrangers (2007)	% immigrants (2007)
Catalunya	7.210.508	972.507	13,49%
País Valencià	4.874.811	727.080	14,90%
Illes Balears	1.029.548	189.437	18,40%
Països Catalans	13.114.867	1.889.024	14,40%

a poblacions d'arreu dels Països Catalans, no pas al nombre d'estrangers amb permís de residència; en aquest cas els percentatges serien sensiblement més baixos, tal com s'observa a la taula 2.

taula 2

	Immigrants amb permís de residència	% immigrants residents
Catalunya	642.829	8,9%
País Valencià	636.195	13%
Illes Balears	125.445	12,2%
Països Catalans	1.404.469	10,8%

La diferència entre els dos percentatges donaria compte aproximadament de la immigració irregular. Per als altres països, en canvi, els percentatges dels gràfics anteriors solen correspondre a la població immigrant que té permís de residència, tot i que en general també podem dir que la proporció d'immigració irregular en aquests altres països (sobretot a l'Europa central i del nord) sol ser molt menor que en països mediterranis.

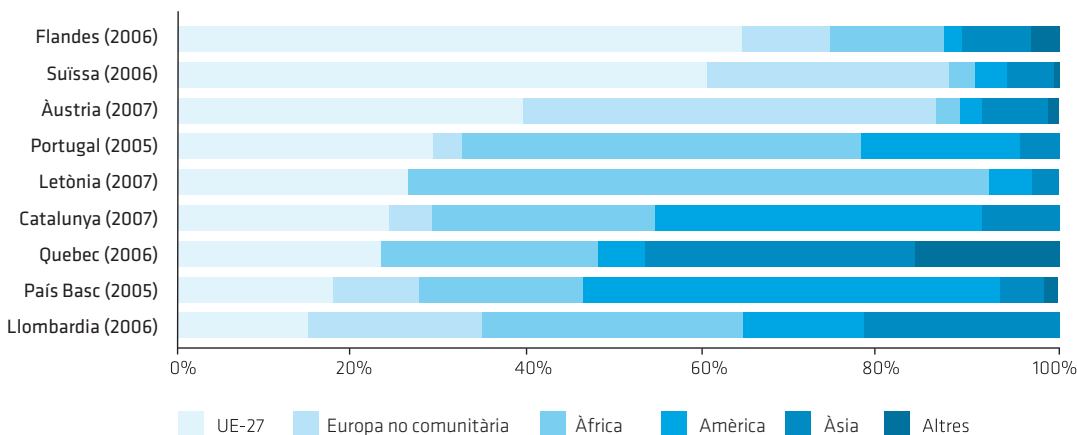
1.2. Procedència de la immigració estrangera

Si ens fixem en la procedència de la immigració estrangera, les diferències són notables però és possible agrupar els països estudiats en conjunts amb tendències similars. Vegem-ho a partir del gràfic següent, on il·lustrem la procedència dels estrangers per continents (en el cas d'Europa, distingim els estats de la UE-27 dels no comunitaris). (gràfic 2)

Als països centreeuropeus (Flandes, Suïssa i Àustria) la immigració és predominantment

gràfic 2

PROCEDÈNCIA DELS IMMIGRANTS ESTRANGERS PER CONTINENTS

taula 3

Flandes (2006)	Suïssa (2006)	Àustria (2007)
UE-27	UE-27	UE-27
Holanda	Itàlia	Alemanya
Itàlia	Portugal	Polònia
França	Alemanya	Rep. Txeca
Europa no UE	Europa no UE	Europa no UE
Turquia	Sèrbia	Sèrbia
	Turquia	Turquia
	Macedònia	Bòsnia

taula 4

	Flandes (2006)	Suïssa (2006)	Àustria (2007)
Àfrica	13,11%	3%	3,14%
Marroc	8,42%		
Àsia	7,63%	5,70%	7,92%
Amèrica	1,87%	3,80%	2,24%

europèa. A Flandes i Suïssa els principals països de procedència pertanyen a la UE-27: així, a Flandes el 30,87% de la immigració és originària d'Holanda, mentre que a Suïssa hi ha un percentatge elevat d'italians (19,10%). A Àustria, si bé el 14% dels immigrants són alemanys, la immigració més nombrosa procedeix de l'Europa no comunitària, concretament dels Balcans (Sèrbia, Bòsnia) i Turquia. (taula 3)

Letònia també pot figurar en aquest grup de països pel fet que la major part de la seva immigració és d'origen europeu. En aquest cas, però, la majoria d'immigrants procedeixen de Rússia (41,40%).

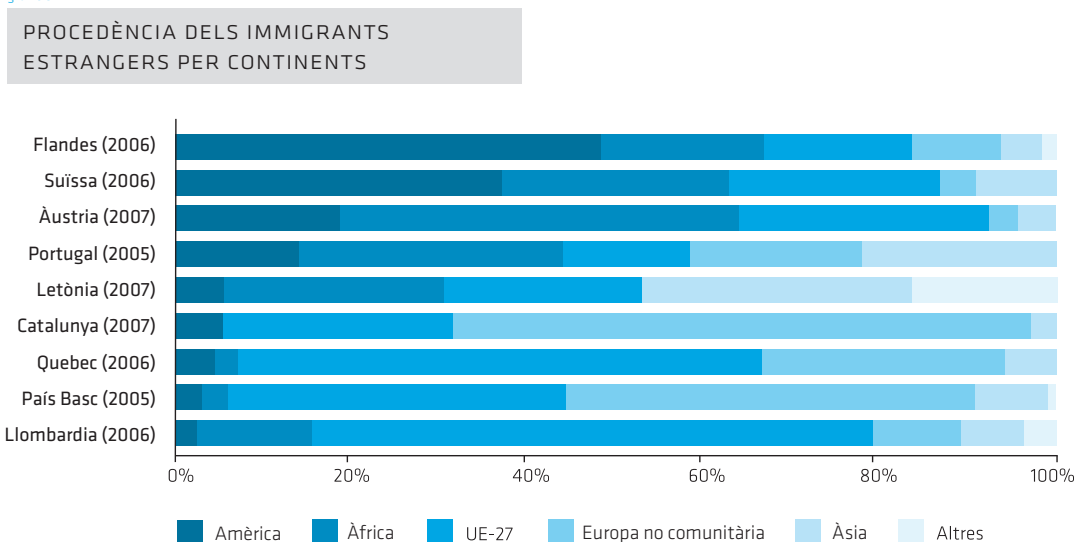
La població no europea en tots aquests països representa uns percentatges baixos. En tot cas, es pot destacar Flandes, on el 8,42% d'im-

migrants (26.456 persones) procedeixen del Marroc. (taula 4)

La conclusió general per a aquest primer grup és que una part important de la seva immigració procedeix dels països amb qui comparteixen fronteres i sovint tenen la mateixa llengua (és el cas dels holandesos a Flandes, els alemanys a Suïssa i Àustria o els russos a Letònia). Els ciutadans dels Balcans i Turquia, d'altra banda, també mostren preferència pels estats centreeuropeus a l'hora d'emigrar.

Si ordenem el gràfic a partir de la immigració procedent d'Amèrica i Àfrica, ens queda destacat un segon grup de països amb afinitats pel que fa a les procedències de la seva immigració, que és encapçalat pel País Basc, Catalunya i Portugal. (gràfic 3)

gràfic 3

Al País Basc, Catalunya i Portugal, doncs, la procedència europea de la immigració estrangera és menys important i, en lloc d'aquesta, destaca la immigració procedent d'Amèrica (del Sud, principalment) i d'Àfrica. En aquest grup s'hi pot afegir Llombardia, on la immigració estrangera procedent de l'Àfrica és també la predominant, i si s'hi afegeixen els immigrants d'origen asiàtic, superen àmpliament la immigració europea (els africans representen el 30% dels immigrants estrangers i els asiàtics, el 22,15%).

Amb tot, els immigrants europeus extracomunitaris i els procedents de Romania presen-

ten també percentatges importants en aquest grup de països. A Catalunya i al País Basc els romanesos van ocupar, el 2007, la tercera posició en el rànquing de nacionalitats estrangeres. Els ucraïnesos, per la seva banda, també ocupaven la tercera posició a Portugal el 2006, i els albanesos i romanesos ocupaven la segona i tercera posició, respectivament, a Llombardia a finals del 2006.

A la taula de sota indiquem els principals estats de procedència dels immigrants estrangers a Catalunya, el País Basc, Portugal i Llombardia. (taula 5)

taula 5

Catalunya (2007)		País Basc (2007)		Portugal (2006)		Llombardia (2006)	
Amèrica	36,8%	Amèrica	--	Amèrica	--	Amèrica	13,6%
Equador	8,4%	Colòmbia	11,8%	Brasil	16,9%	Equador	4,3%
Bolívia	5,3%	Bolívia	9,7%			Perú	4%
Colòmbia	4,4%	Equador	7,5%				
Àfrica	26%	Àfrica	--	Àfrica	--	Àfrica	30,1%
Marroc	19,7%	Marroc	8,7%	Cap Verd	15,7%	Marroc	11,5%
						Egipte	6,4%
Europa	28,2%	Europa	--	Europa	--	Europa	34,1%
Romania	6,5%	Romania	8,8%	Ucraïna	9,6%	Albània	10,5%
Itàlia	3,9%	Portugal	7,5%			Romania	7,7%
França	3%						
Àsia	9,1%	Àsia	--	Àsia	--	Àsia	22,2%
Xina	3,5%	Xina	2,8%			Filipines	5,2%
						Xina	4,6%

Encara que a partir d'aquesta taula es dedueix que la immigració d'origen marroquí és la predominant a Catalunya (19,7%), el cert és que la immigració d'origen sud-americà és encara superior (la suma d'immigrants procedents de l'Equador, Bolívia, Colòmbia, Argentina i Perú arriba al 24,7% de total d'immigrants el 2007). Al País Basc també es veu per la taula que la població d'origen sud-americà és la predominant.

Si a Catalunya i el País Basc hi ha percentatges molt importants d'immigrants de parla espanyola, a Portugal la majoria d'immigrants són de parla portuguesa. Els d'origen africà procedeixen d'algunes de les antigues colònies portugueses (PALOP), principalment de Cap Verd, però també d'Angola i Guinea Bissau. Els procedents del Brasil ocupen el primer lloc del rànquing de nacionalitats estrangeres.

A Llombardia l'aspecte lingüístic no és rellevant; sí que ho pot ser la proximitat geogràfica; d'aquí que hi hagi percentatges elevats d'albanesos i romanesos, encara que el primer lloc del rànquing de nacionalitats estrangeres l'ocupaven els marroquins l'any 2006.

El Quebec queda una mica al marge d'aquests dos grups en què hem dividit els països segons la procedència de la immigració estrangera perquè allà més del 30% dels immigrants són asi-

àtics (xinesos, libanesos, indis i pakistanesos, principalment), fenomen que no es produeix als països europeus en la mateixa proporció. A més dels asiàtics, al Quebec reben immigrants de llengua francesa, per exemple, procedents d'Algèria (8,3%), França (7,8%) i el Marroc (7,7%).

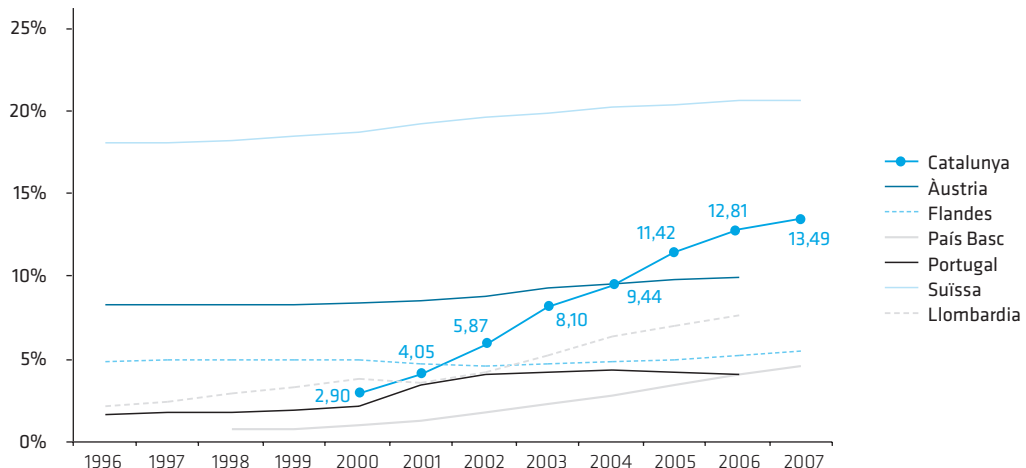
1.3. Evolució de la immigració estrangera

Pel que fa a l'evolució de la immigració estrangera els últims anys, les dades indiquen a nivell internacional un creixement suau però constant de la població immigrant any rere any des de fa temps. Al gràfic podem comparar aquest creixement d'alguns dels països estudiats en relació amb Catalunya, on l'arribada d'immigrants estrangers ha estat prou diferent: és un fenomen que es concentra sobretot els últims anys i que ha tingut un creixement molt bruscat, tal com es pot observar pel pendent més fort que presenta al gràfic. (gràfic 4)

El País Basc i Llombardia també presenten un pendent més fort que els altres països europeus però en tots dos casos els percentatges d'immigració estan per sota de Catalunya. A

gràfic 4

EVOLUCIÓ DE LA IMMIGRACIÓ ESTRANGERA DES DE 1996

taula 6

PRINCIPALS DRETS DELS IMMIGRANTS								
Regulars	Àus.	Cat.	Flan.	Let.	P.Basc	Port.	Que.	Suí.
Reagrupament familiar	X	X		X		X	X	
Dret a la sanitat	X	X		X	X	X	X	
Dret a l'educació		X			X	X	X	X
Accés al mercat de treball	X	X		X	X		X	X
Llibertat religiosa/culte	X	X			X		X	
Irregulars								
Assistència mèdica urgent		X	X		X	X		X
Escolarització infants		X	X		X	X		
Dret a subsidi d'atur								X
Llibertat religiosa/culte		X			X			
Dret a sindicar-se								X

2.3. Competències

Les polítiques migratòries relacionades amb el control de fluxos, la fixació de quotes, la concessió de permisos de residència i de treball i les nacionalitzacions són generalment competència dels governs centrals o governs de l'estat. Amb tot, en alguns casos, els governs regionals i fins i tot els locals intervenen en aquestes qüestions, tal com es pot observar a la taula 7, en què s'indica la competència del govern central, la intervenció dels governs regionals (es poden ocupar de la matèria en qüestió de manera exclusiva o compartida amb el govern central, segons el cas), i la intervenció dels governs locals. (taula 7)

A partir d'aquesta taula, veiem que el país més descentralitzat en relació amb les polítiques migratòries és Suïssa, en què en diversos aspectes les decisions es prenen conjuntament entre el govern de la Confederació i els cantons, i en les naturalitzacions, a més, hi participen també els governs locals. Els més centralitzats són Portugal i Letònia.

taula 7

	Àus	Cat	Esc	Fla	Let	Llom	PBa	Port	Que	Suí
Fluxos	C	C	C	C	C	C	C	C	C	C
Quotes	C,R	C	C,R	C	C	C	C,R	C	C	C
Residència	C,R	C	C	C	C	C,L	C	C	C,R	R
Treball	C	C,R	C,R	R					R	R
Naturalitzacions		C			C	C	C	C		C,R,L

C: govern central; R: govern regional; L: govern local

2.4. Serveis de les administracions per a la integració dels immigrants

Catalunya té competències per prestar serveis per a la integració de la immigració. D'aquesta manera, l'Administració catalana té programes tant en l'àmbit socioeconòmic com financer, laboral, etc., que gestiona conjuntament amb els governs locals. A la taula 8 veiem que Catalunya és l'únic lloc on les administracions regional i local s'ocupen de tots aquests temes. (taula 8)

2.5. Cursos de llengua i cultura

Els cursos de llengua i cultura s'entenen a la majoria dels països com una mesura d'integració dels nouvinguts, solen ser gratuïts i adaptats a les necessitats de les persones que s'hi inscriuen. En alguns llocs, però, fer aquest tipus de cursos és a més obligatori per obtenir un determinat permís de residència o per a la naturalització. És el cas d'Àustria i Flandes. Notem

també que al Quebec les persones que es matriculen a cursos de llengua reben una remuneració de 105 dòlars canadencs per setmana. (taula 9)

2.6. Dret a vot

El dret a vot té moltes limitacions per a la població immigrant a gairebé tots els països. Les úniques eleccions en què els immigrants estrangers poden votar són les municipals, i no pas tots ni a tot arreu.

En el cas dels països europeus els immigrants comunitaris tenen dret a vot als comicis municipals, excepte a Letònia, on no poden votar ni els immigrants (1,8%) ni els *no-ciutadans* (colons russos que en el moment de la independència no van adoptar la ciutadania letona), que representen el 17% de la població.

A Suïssa aquesta matèria és competència dels cantons, i no tots reconeixen actualment el dret a vot dels estrangers. Hi ha cinc cantons que no el reconeixen, i tres més que ho deixen a criteri de cada municipi.

A Flandes, tot i que hi ha hagut moltes recitències a acceptar el vot dels immigrants estrangers, des del 2004 poden votar tant els immigrants europeus com els no europeus. En el cas d'aquests últims, el requisit és haver viscut al país almenys durant cinc anys.

A Portugal hi ha convenis de reciprocitat amb alguns països estrangers, i poden votar a les municipals els brasilers i capverdians amb dos anys de residència al país i els uruguaians i peruans amb cinc anys de residència. També és l'únic país en què els brasilers poden votar a les eleccions legislatives i presidencials després de cinc anys de residència al país. A Escòcia, els ciutadans de la UE poden votar igualment als comicis escocesos.

Finalment, a Llobardia els intents que hi ha hagut perquè els estrangers de fora de la UE poguessin votar han xocat amb el tribunal constitucional, que addueix que el dret de vot és un dret de ciutadania universal que no es pot atorgar només en una part del territori nacional. En canvi, sí que són freqüents a Llobardia les anomenades *Consulte degli stranieri*, organismes consultius compostos per ciutadans estrangers que han estat escollits pels estrangers residents, i que tenen la funció de facilitar el diàleg entre els estrangers i les administracions locals.

taula 8

	Àus	Cat	Esc	Fla	Llom	PBa	Por	Que	Suí
Socioeconòmic	C	R, L	C	C, R	C, R, L	R, L	C	C, R	C, R, L
Financer		R, L	C	C	C, L		L	C, R	
Laboral	C	R, L	C	C, R	C, R, L		C	C, R	R, L
Lingüístic	C	R, L	R	R	C, R, L		C, L	C, R	C
Religiós	C	R, L	R	C, R	L		L	C, R	C
Polític		R, L		C, R, L	L		L	C, R	C
Assessoria legal	R, L	R, L	R		C		C	C, R	

C: govern central; R: govern regional; L: govern local

taula 9

	Àustria	Catalunya	Flandes	Letònia	P. Basc	Portugal	Quebec
Mesura d'integració		X		X	X	X	
Gratuits	X	X			X	X	
Remunerats							X
Obligatori	X		X				

3. Dimensió econòmica i social

3.1. Impacte econòmic de la immigració

No hi ha dades suficients per descriure l'impacte econòmic de la immigració estrangera al conjunt dels països.

- L'informe de **Catalunya** és el més complet en aquest sentit. S'hi destaca, entre altres, el creixement del PIB espanyol en un 5,5% anual de mitjana els últims 10 anys gràcies en bona part a l'aportació de la immigració. En relació amb la despesa pública, comparant els ingressos i les despeses que la població immigrant va generar el 2005, es valora que el superàvit a Espanya va ser de 4.784 milions d'euros. D'altra banda, però, també es destaca que el model productiu espanyol, massa centrat en la utilització intensiva del capital humà en detriment de la incorporació de noves tecnologies, està afectant negativament la qualitat del creixement econòmic.
- Al **País Basc** es destaca que la incorporació d'estrangers al mercat laboral ha multiplicat per cinc el nombre d'afiliacions a la Seguretat Social, especialment en el ram de la construcció.
- **Portugal** valora positivament el saldo de comptes de l'Estat en relació amb la immigració estrangera.
- A **Suïssa** es destaca que el creixement econòmic va ser del 3,2% el 2006 i del 2,8% el 2007. Els immigrants estrangers, segons l'informe, han contribuït molt a aquestes xifres. També es valora la gran quantitat de diners que s'envien des de Suïssa cap a l'estranger (és el quart país del món en aquest tipus d'enviaments).

3.2. Autoocupació

En els països d'on se'n tenen dades, l'autoocupació no figura com una de les opcions preferides de la immigració estrangera. Els percentatges d'immigrants autònoms, centrats especialment en el comerç i la restauració, són més aviat discrets. Al **País Basc** la població estrangera ocupada per compte propi és de l'11,40%. A **Suïssa** pujaria fins a un percentatge similar al dels nacionals suïssos, el 12,80%, per a l'any 2000. A **Llombardia**, el 9,1%.

A **Catalunya**, en números absoluts les xifres no han parat de pujar els últims anys, fins a tenir més de 30.000 treballadors estrangers autònoms el 2006, però en percentatges la dada no superaria el 3,5% del total d'immigrants.

A **Àustria** es posen traves perquè els immigrants puguin accedir com a autònoms a les professions regulades (lampista, electricista, fuster), ja que els candidats són sotmesos a un procés en què els representants professionals de l'ofici també els han de donar el vistiplau, i generalment no els interessa garantir-los l'accés a un mercat competitiu. Els sectors de la restauració i el comerç sí que són de més fàcil accés.

Al **Quebec** es parteix d'un concepte de l'autoocupació molt diferent: el candidat a obrir un negoci al Quebec ha de defensar el seu pla de negoci davant d'un grup d'experts, ha de demostrar prou solvència econòmica i una experiència professional de tres anys.

3.3. Economia submergida

Les dades que es tenen d'economia submergida no són gaire precises a l'hora de relacionar aquest fenomen amb la immigració estrangera. Als països del sud d'Europa, tal com assenyalen tant el document portuguès com el llombard, l'economia submergida està força desenvolupada i és anterior a l'arribada de la immigració estrangera, tot i que l'augment d'estrangers ha incrementat aquesta pràctica.

En el document sobre Llombardia sí que es relaciona una part de l'economia submergida amb els estrangers en situació irregular i s'a-

taula 10

ECONOMIA SUBMERGIDA			
Xifres: PIB	Letònia 20%	Suïssa 9,30%	País Basc 20% (2003)
Xifres: Nombre de treballadors (estimat)	Catalunya: 164.283 persones (2006). Inclou estrangers irregulars + estrangers regulars no donats d'alta a la Seg. Social		
Sectors afectats	Àustria: 50.000-100.00 persones		
Mesures per evitar-la	<ul style="list-style-type: none"> • Sectors caracteritzats per l'escassa qualificació, la flexibilitat i la desregulació: construcció, servei domèstic (acompanyament de persones grans, mainaderes, neteja...), reformes de pisos, agricultura 		
	Àustria		
	<ul style="list-style-type: none"> • Unitat de control d'ocupació il·legal d'estrangers (dependent del Ministeri d'Economia i Finances). • En la construcció, es responsabilitza l'empresa contractant del pagament d'impostos i Seguretat Social dels subcontractats (canvi legislatiu recent). • Provisions per a l'ocupació temporal en agricultura i turisme (vigent des del 2002). 		
	Catalunya		
	Mesures proposades: <ul style="list-style-type: none"> • Foment de la immigració laboral per vies legals: contractació en origen, contingents anuals... • Facilitat per renovar els permisos de residència i treball per evitar la "irregularització sobrevinguda". • Reforçament d'inspeccions de treball. • Limitació de les subcontractacions. • Ajut perquè les persones ocupades en l'economia submergida puguin optar cap a formes de treball legalitzades. 		
	Portugal		
	<ul style="list-style-type: none"> • Penalització d'empreses que contracten immigrants irregulars (legislació 2003). Pla per a la Integració dels Immigrants (2007-2009): <ul style="list-style-type: none"> • Reforçament inspeccions. • Reforçament del compliment de les obligacions de les empreses. 		
	Suïssa		
	Existeix la Llei federal contra el treball en negre (2004): <ul style="list-style-type: none"> • Assegurances socials per a determinats treballs com el servei domèstic. • Increment de la inspecció a nivell cantonal. • Millora mesures informàtiques perquè es puguin creuar dades entre administracions i amb la Seguretat Social. • Reforçament sancions. 		

punta a una normativa excessivament restrictiva per obtenir el permís de residència com un dels motius principals que expliquen el desenvolupament d'aquest tipus d'activitats. Hi ha molts estrangers en situació irregular que treballen en la construcció, els serveis, l'agricultura, etc. perquè no tenen altre remei. Ara bé, com que Itàlia és un país on l'economia submergida ja era habitual en el passat, hi ha també molts estrangers regulars que treballen igualment de forma irregular.

En relació amb les mesures que es prenen o s'han de prendre per frenar aquest fenomen, el document sobre Llobardia lamenta que en els últims anys no s'han fet progressos per potenciar l'arribada regular de mà d'obra estrangera

a Itàlia. Aquesta situació contrasta molt amb Suïssa o Àustria, on es prenen mesures contundents per lluitar contra aquest fenomen. (taula 10)

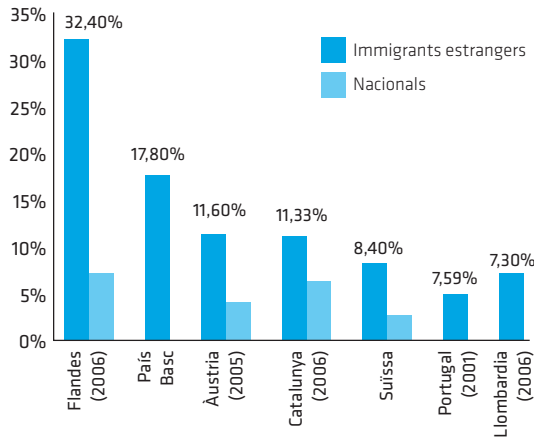
3.4. Pobresa, atur, marginalitat

No hi ha dades exhaustives sobre la pobresa, i tampoc és possible fer cap gràfic comparatiu perquè el que es considera *pobre* varia molt d'un país a un altre.

A partir dels percentatges d'atur de la població immigrant i dels nacionals de cada país, observem que els immigrants sempre presenten uns índexs molt més elevats que la resta (gràfic 6).

gràfic 6

PERCENTATGES D'ATUR DE LA POBLACIÓ IMMIGRANT I DELS NACIONALS

3.5. Accés a les institucions financeres

La població immigrant troba impediments en alguns països a l'hora de sol·licitar préstecs i hipoteques. És el cas d'Àustria, on han proliferat els bancs turcs que donen més facilitats als immigrants que no pas la banca tradicional austríaca. O Portugal, on el Pla per a la Integració dels Immigrants (2007-2009) preveu mesures per sensibilitzar el sistema bancari per afavorir el crèdit als immigrants, d'on es dedueix que els bancs no deuen ser gaire sensibles.

A l'altre extrem, també hi ha països on, si més no en teoria, els immigrants no tenen problemes per accedir a les entitats financeres: Flandes i Suïssa, precisament els països on la immigració és majoritàriament comunitària i té un estatus elevat. (taula 11)

3.6. Accés a l'habitatge

Tots els informes destaquen que els habitatges on viuen els estrangers estan en més males condicions que els de la població autòctona i que els immigrants sovint tenen dificultats per accedir a l'habitatge. A Suïssa i Àustria destaquen que els immigrants procedents de la UE tenen més bons habitatges fins i tot que els autòctons, però la resta viuen en els habitatges més petits i de menys qualitat.

No hi ha prou dades per saber si els immigrants tenen accés a l'habitatge social. A Àustria, des del 2006, hi poden accedir només els que tenen residència permanent. A Suïssa cal tenir com a mínim permís de residència, de manera que els immigrants irregulars es troben amb moltes dificultats per accedir a l'habitatge; sovint, lloguen habitacions a preus molt elevats.

El Quebec i Letònia no tenen cap política d'ajut als immigrants per accedir a l'habitatge però sembla que tampoc hi ha tants problemes com als altres països. Al Quebec hi ha prou pisos de lloguer i a preus assequibles, encara que als últims anys sembla que se n'ha reduït el nombre i s'han encarit. Els principals obstacles que assenyalen els immigrants per trobar un pis al Quebec són els preus elevats i la necessitat d'un avalador.

Al País Basc, Catalunya i Portugal els problemes d'accés a l'habitatge per a la població immigrant han portat les administracions a prendre mesures: el citat Pla per a la Integració dels Immigrants preveu donar-los accés al mercat d'habitatge social; la Llei catalana de l'habitatge (2007) també vol incidir en els problemes de

taula 11

ACCÉS A LES INSTITUCIONS FINANCERES

	Àustria	Catalunya	Flandes	Letònia	P. Basc	Portugal	Suïssa
Accés, en principi, sense problemes			X				X
Accés condicionat	X	X		X	X	X	
Permis de residència i treball				•	•		
Permis de residència permanent	•						
Avals i patrimoni propi		•					
Segons nivell d'ingressos				•			

concentració dels immigrants als barris perifèrics i la sobreocupació de pisos.

3.7. L'escola

En aquest apartat hem distingit dues grans qüestions: d'una banda, quines estratègies es fan servir a cada país per afavorir la integració escolar dels fills dels immigrants estrangers, i de l'altra, si es tenen dades sobre si l'escola permet o facilita l'ascensió social d'aquestes famílies.

En relació amb el primer punt, hem detectat un primer tipus d'estratègies que tenen més a veure amb la manera com es gestiona l'escolarització i un segon tipus d'estratègies relacionades amb valors que es volen potenciar a l'escola (antiracistes, d'igualtat en la diversitat...). Observem-ho a partir de la taula inferior, d'on hem eliminat Àustria perquè, com assenjala el document, "no s'hi detecten estratègies clares per a la integració escolar". (taula 12)

Malgrat les polítiques d'integració que s'intenten aplicar més o menys a tot arreu, els resultats en general no són gaire afalagadors. Així, per bé que a Flandes en teoria es regula la matriculació perquè els fills dels immigrants no es concentrin tots a les mateixes escoles, a la pràctica hi ha concentració en determinats centres.

Algunes de les raons que dificulten la integració són:

- Laconcentració escolar (ho esmenten els documents de Catalunya i Flandes)
- La dificultat per accedir a les escoles bressol, on els fills dels immigrants podrien aprendre la llengua alemanya (apareix al document d'Àustria)
- Lamanca d'espais educatius compartits més enllà de les escoles (Catalunya)

Hi ha documents que assenyalen que els resultats escolars dels fills dels immigrants són pitjors que els de la canalla autòctona i que abandonen l'escola abans, tot i que les dades són molt diferents, varien molt d'un col·lectiu immigrant a un altre i que en alguns casos els resultats poden ser fins i tot millors que els dels nens autòctons.

4. Xenofòbia

4.1. Partits o moviments xenòfobs

A **Àustria, Flandes i Suïssa** hi ha partits declaradament xenòfobs que tenen un ampli suport popular. És possible que l'èxit d'aquests partits hagi portat els partits tradicionals a mantenir també postures rigoristes enfront la immigració estrangera. A **Letònia**, on els par-

taula 12

	Cat	Esc	Fla	Let	Llo	PBa	Port	Que	Suï
Estratègies relacionades amb la gestió de l'escolarització									
Regulació matrícula			X						
Finanç. extra escoles amb més immigrants			X						
Mitjans per a la integració lingüística	X	X	X	X	X	X		X	X
Places de preescolar gratuïtes		X							
Aules d'acollida	X								
"Bossa de formadors"							X		
Atenció a necessitats tutorial i curriculars	X					X			
Educació en valors									
Promoció de la igualtat en la diversitat	X					X			
Educació pluricultural					X			X	
Educació antiracista als plans d'estudis		X			X				

tits ultres són minoritaris, el partit conservador que governa actualment en coalició també té una actitud contrària a la immigració.

A Itàlia hi ha dos partits d'inclinacions xenòfobes: la Lliga Nord i La Destra. El primer va néixer justament a **Llombardia** als anys 80, i va formar part de la coalició de govern en l'època de Berlusconi. La Destra, per la seva part, és una escissió recent de l'Aliança Nacional, partit d'extrema dreta. Els partits tradicionals de dreta i esquerra mostren a Itàlia posicions negatives en relació amb la immigració estrangera.

A **Catalunya**, el partit d'extrema dreta Plataforma per Catalunya, també amb postulats de rebuig a la immigració, és l'únic que va aconseguir regidors en alguns ajuntaments en les eleccions municipals del 2003, tot i que la seva incidència és irrellevant fora d'uns pocs municipis d'Osona.

A **Portugal i Escòcia**, els partits d'extrema dreta no tenen representació a les institucions públiques. I al **País Basc** i el **Quebec** es diu que no hi ha cap partit d'aquestes característiques.

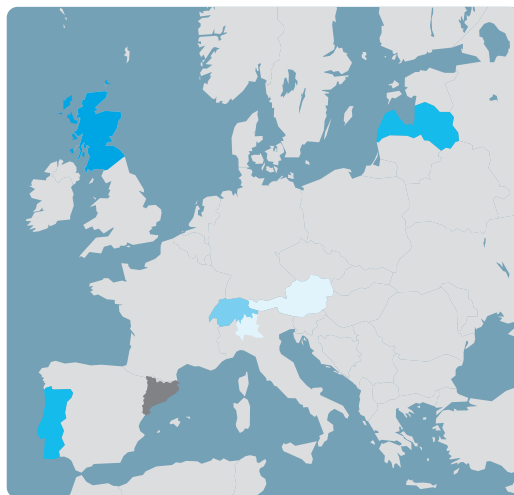
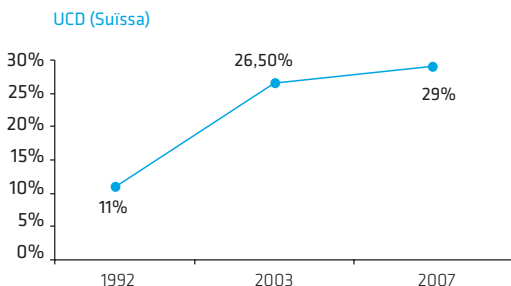
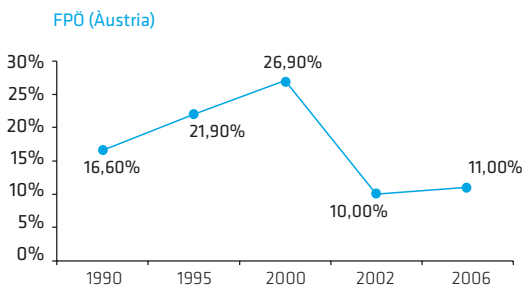
4.2. Evolució del vot d'aquests partits al llarg dels últims anys

Com ja hem vist, a Àustria, Flandes i Suïssa el pes dels partits xenòfobs és molt important.

- A **Àustria**, el Partit Liberal d'Àustria (FPÖ) té actualment l'11% dels vots, però l'any 2000 va arribar a tenir-ne el 26,9%.
- A **Flandes**, el Vlaams Belang, condemnat per propaganda racista, ha tingut un creixement constant al llarg dels últims 20 anys i actualment té un 25% del vot de la població flamenca (a la zona francòfona els partits racistes són marginals).
- Finalment, a **Suïssa**, on el 58% de la població es declara xenòfoba, la Unió Democràtica de Centre (UDC), amb una ala ultradretana que té per objectiu controlar i reduir la immigració, és el partit majoritari a pràcticament tot el país. (gràfic 7)

gràfic 7

EVOLUCIÓ DEL VOT DELS PARTITS XENÒFOBS.

- Sense representació a les institucions
- Amb alguna representació local públiques
- Han format part de coalicions de govern
- Són els més votats

4.3. Factors de rebuig

En tots els informes, tret de Portugal i el Quebec, es donen factors que poden explicar les actituds xenòfobes. El més repetit és el factor econòmic, que té dos vessants: d'una banda, es pensa que la immigració estrangera pren llocs de treball als autòctons; de l'altra, es considera que els immigrants es beneficien en excés dels ajuts públics.

L'associació d'immigració amb delinqüència també és un argument molt utilitzat, especialment a Suïssa i Llombardia, mentre que a Escòcia la immigració musulmana es relaciona

CATALUNYA PRESENTA UN DELS PERCENTATGES DE POBLACIÓ IMMIGRANT MÉS ELEVATS (EL 13,49% A GENER DEL 2007), I NO MÉS ÉS SUPERADA PER SUÏSSA, AMB UN 20,60% D'IMMIGRANTS

amb el terrorisme islamista.

Un grup de factors que van junts són els lingüístics i racials. A Letònia, per exemple, el temor és que la immigració estrangera, amb llengües i costums diferents, dissolgui la identitat nacional, els letons es consideren la "majoria en perill".

Al País Basc i Catalunya predominen les idees assimilacionistes en relació amb els immigrants estrangers, és a dir, es creu que els estrangers han d'adoptar la llengua pròpia i tenir

també uns costums semblants als de la majoria. Al Quebec també es considera que la llengua francesa ha de ser la llengua pública comuna, i aquest fet no s'entén com un factor de xenofòbia.

A la taula indiquem els factors de rebuig per països. (taula 13)

4.4. Mitjans de comunicació

Als documents de **Catalunya, Portugal**, i molt especialment al de **Llombardia**, es destaca que els mitjans mantenen estereotips negatius en relació amb la immigració, mentre que al **País Basc** els mitjans mostren ara més sensibilitat en relació amb la immigració i l'estrangeria que no pas temps enrere.

A Àustria, Flandes o Suïssa, països on el sentiment xenòfob és molt rendible electoralment, els mitjans de comunicació van per una altra banda i tendeixen a criminalitzar aquests partits, a ignorar-los... però no enceten un debat que permeti aprofundir en les causes del gran suport que tenen aquestes opcions polítiques.

- **Àustria:** Els diaris solen ser escèptics i crítics envers el desenvolupament d'una societat multicultural mentre que la ràdio i la televisió estatals critiquen més aviat la falta d'obertura de la societat austríaca.
- **Flandes:** Els mitjans intenten aïllar Vlaams Belang però no sempre poden ignorar-lo perquè té un suport popular molt ampli.
- **Suïssa:** Els mitjans s'oposen al partit dominant (UCD) demonitzant-lo en lloc d'encetar un debat que tracti a fons per què aquest partit té tant suport popular.

A **Escòcia** els *mass media*, especialment els britànics, han tendit a criminalitzar els musulmans d'ençà de l'11-S, però els mitjans escocesos són menys sensacionalistes.

Finalment, a **Letònia** es destaca que hi ha mitjans de tota mena, però el que més preocupa a tots és que la immigració no afecti els valors

taula 13

FACTORS DE REBUIG PER PAÏSOS.								
	Àus	Cat	Esc	Fla	Let	Llom	PBa	Suï
Lingüístics	x			x	x			x
Religiosos	x	x	x	x			x	
Racials		x		x	x			
Econòmics	x		x	x	x			x
Ordre públic		x		x			x	x
Terrorisme			x				x	
Qualitat de l'educació		x						

culturals dels letons i en general no accepten la societat multicultural.

5. Temes de debat

5.1. Models d'integració

Escòcia, com a la resta del Regne Unit, s'ha optat des de sempre pel multiculturalisme; és a dir, les minories ètniques es desenvolupen com a societats separades. Amb tot, aquesta política tradicional avui es qüestiona per la manca d'interacció i debat entre les comunitats. El **Quebec** també ha adoptat formalment un model multicultural, de manera que no es posen gaires restriccions perquè es desenvolupi una pluralitat d'identitats al Quebec. L'únic que es demana és que la llengua d'ús públic sigui el francès, i per això l'administració destina recursos per assolir aquest objectiu (una de les coses que es fan és afavorir l'entrada d'immigrants procedents de països francòfons en detriment d'altres procedències).

El model assimilacionista, per la seva part, no apareix explícitament a cap dels documents. Només al del **País Basc**, i de fet tampoc no es diu que sigui el govern basc el qui hagi emprès aquests tipus de política sinó que és la societat basca la que mostra preferència per aquest model: un model en què els immigrants s'esforcin per adoptar els costums i tradicions autòctons i que renunciïn a aspectes de tipus religiós si entren en conflicte amb la legislació vigent.

El cas català presenta una solució que es pot considerar intermèdia entre les dues precedents. **Catalunya**, a partir del *Pla d'immigració i ciutadania 2005-2008*, proposa un nou concepte de ciutadania basat en la residència i no pas en la nacionalitat. El document sobre Catalunya assenyala que aquest model "suposa tot un avanç cap a la igualtat de drets i deures i el reconeixement de la diversitat" i que "aques-

ta declaració de principis està discursivament molt allunyada d'aquells posicionaments que contempen la integració com un procés unidireccional de l'immigrant cap a l'autòcton".

El model català és als antípodes de **Suïssa** i **Àustria**, on l'establiment permanent de la immigració estrangera ha topat sempre amb moltes dificultats. Per bé que Suïssa ja fa anys que permet el reagrupament familiar i l'estabilització de la població estrangera (als anys 50 i 60 es va promoure un model de treballador estranger temporer que pràcticament no tenia cap dret), la població extraeuropea encara troba força dificultats per establir-s'hi regularment. D'altra banda, el procés de naturalització d'immigrants previst per la legislació suïssa és molt complex i exigent (dotze anys de residència a Suïssa, una integració social, un coneixement d'hàbits, cultura, costums i pràctiques suïsses, una vida d'acord amb el "dret suís"...); tot plegat impedeix no ja a les segones generacions sinó també a les terceres la seva nacionalització. Això genera un sentiment de rebuig cap a la identitat suïssa a causa dels seus pressupòsits elitistes.

ALS PAÏSOS CENTREEUROPEUS (FLANDES, SUÏSSA I ÀUSTRIA) LA IMMIGRACIÓ ÉS PREDOMINANTMENT EUROPEA

El cas d'**Àustria** és similar. Des de la dècada dels 60 Àustria ha seguit el camí de "la política del treballador convidat" sense acceptar l'establiment permanent d'immigrants i restringint amb duresa els seus drets enfront dels drets dels ciutadans. Des de finals de la dècada dels 90 Àustria ha imposat un règim restrictiu d'immigració, i encara segueix restringint els drets dels immigrants. Només s'ha pogut trencar aquesta divisió estricta entre nacionals d'un país tercer i ciutadans amb la implementació de les lleis de la UE.

A **Letònia** i **Llombardia** no s'hi pot identificar cap model d'integració clar. En el primer cas, els immigrants estrangers són molt pocs, però en el segon el percentatge és ja prou significatiu.

taula 14

ACTITUDS I PERCEPCIONS CAP A LA IMMIGRACIÓ						
	Àustria	Catalunya	Escòcia	Llombardia	Portugal	Suïssa
Tòpics (delinqüència...)		x		x	x	x
Dret a vot		x			x	
Lliure circulació dels nous membres UE			x			x
Islam	x	x	x			
Deportacions	x					
Concentració escolar		x				
Debat sobre els irregulars		x		x		
Debat sobre el model d'integració				x		

El document alerta de la manca de model d'integració i de la tendència dels partits i els mitjans a rebutjar i criminalitzar els estrangers.

5.2. Cohesió cultural entre els diferents grups

En general, a tot arreu es manté forta la identitat ètnica de les diferents comunitats, que sovint és una identitat “reinventada”, amb elements propis i del país d'acollida, com assenyala el docu-

AL PAÍS BASC, CATALUNYA, PORTUGAL I LLOMBARDIA LA PROCEDÈNCIA EUROPEA DE LA IMMIGRACIÓ ESTRANGERA ÉS MENYS IMPORTANT I DESTACA LA IMMIGRACIÓ PROCEDENT D'AMÈRICA (DEL SUD, PRINCIPALMENT) I D'ÀFRICA.

ment sobre Flandes. Possiblement el lloc on hi ha una comunitat amb el sentiment identitari més fort és **Letònia**, on hi ha partits amb representació al parlament que defensen els interessos dels habitants de parla russa (antics ciutadans de l'època soviètica que no tenen la ciutadania letona).

A part d'**Escòcia**, on el model multicultural ha afavorit l'aïllament de les diferents comunitats en barris diferents, a **Flandes** i **Àustria** també hi ha alguna comunitat segre-

gada, com la turca (els marroquins també viuen segregats a Flandes).

5.3. Altres elements de debat sobre el fet migratori

El debat sobre el fet migratori és prou variat. En alguns llocs, els temes “candents” relacionats amb la immigració tenen a veure amb els tòpics amb què es relaciona la immigració estrangera extracomunitària i no europea (delinqüència, marginalitat...). En altres ha sorgit amb força el rebuig envers la població d'origen musulmà, a qui es relaciona amb el radicalisme islamista. També hi ha països reacis a permetre la lliure circulació de ciutadans romanesos i búlgars, els últims que s'han integrat a la UE.

Finalment, hi ha països que han iniciat el debat sobre el dret a vot dels immigrants i l'estatus dels immigrants irregulars, mentre que uns altres —Llombardia— haurien d'iniciar d'una vegada, segons el document, un debat a fons per definir quin model d'integració de la immigració estrangera s'hauria de seguir. (taula 14)

MARIA ROSA BAYÀ és professora de Geografia a la UPF